

A photograph of a middle-aged man with grey hair and glasses, wearing a plaid shirt and a black leather vest. He is smiling and holding a Siamese cat in his arms. The background shows green foliage and a building.

„Najpomembnejši je pristen stik z otrokom!“

Marko Juhant je specialni pedagog za motnje vedenja in osebnosti z dolgoletnimi izkušnjami, svetovalec ter predavatelj o vzgoji. Prepričan je, da je od otrok treba marsikaj zahtevati. Pa da si starši moramo vzeti čas za pristen stik z njimi. Za skupno raziskovanje, nabiranje novih izkušenj, spoznavanje novih svetov in novih ljudi. Tako si bodo otroci lahko nabrali številna dragocena znanja, bolj bodo odprti svetu, bolj prilagodljivi, odločni in pogumni.

• POGOVARJALA SE JE: TINA MLAKAR GRANDOŠEK

V: Starši svojim otrokom želimo predvsem sreče. Vi ste prepričani, da pri tem ne gre ubirati bližnjic. Zakaj menite, da je pot do sreče otrok povezana predvsem z delom, redom, dolžnostmi in izpolnjevanjem obveznosti?

JUHANT: Človek je zadovoljen takrat, ko mu uspe opraviti nekaj zahtevnega, težkega. Sreča ni v tem, da na gasilski veselici zadenete kolo. Enako je pri otrocih. Otrok seveda lahko dobi novo igračo in za hip mu zasijejo očke, pravega zadovoljstva pa v tem ni. Predstavljajte si raje drugo situacijo: predšolski otrok sam počisti stanovanje s sesalnikom za prah. Če ga ustrezno vodimo, to ne bi smel biti problem. Potem pridejo obiski, ki pohvalijo, kako lepo čisto je stanovanje, otrok pa ponosno pove, da je počistil on. Ljudje sprva seveda ne verjamejo, ko pa to potrdi še mama, sledi iskreno odobravanje. Takrat na otrokovem obrazu sije čista sreča. Saj tudi odrasli reagiramo tako. Če nekaj dobro opravimo, se počutimo dobro. Temelj sreče so obveznosti, ki jih sprejmeš in nato odgovorno opraviš. Otroci so še posebej srečni, če jim zaupamo naloge, ki sicer pripadajo odraslim.

V: Gre za občutek, da jih nekdo spoštuje, jemlje resno ...

JUHANT: Tako je. Otrok s tem dobi pomembno vlogo v družini. Resnično, ne namišljeno. Ni dobro, da mu starši pri različnih opravilih rečejo, »za to si pa premajhen«. Čez leta pa potem pridejo do druge točke, ko mu rečejo samo še »za to si pa prevelik«. Otroka to ustavi. Dobro je, da ga že od malega vpeljejo v opravila in mu naložijo naloge, ki so čisto malo pretežke zanj. Toliko, da so mu v izziv, da se ob njih uči.

V: Pred kratkim smo v medijih lahko prebrali o spremembah v hrvaškem družinskem zakoniku. Še posebej zanimiv je člen o tem, da morajo otroci spoštovati svoje starše in jim pomagati pri družinskih opravilih. K temu so letos dodali še, da morajo tisti, ki so dopolnili 15 let in že zaslužijo, prispevati v družinski proračun. Bi se strinjali s tem?

JUHANT: Absolutno. Pri nas je seveda drugače. Otroci do petnajstega leta pri nas ne smejo delati. Otrok na kmetiji lahko do petnajstega leta samo gleda mamo, kako pobira krompir, potem, pri šestnajstih, pa naj bi ji sam od sebe že navdušeno pomagal. To je naša rešitev. Če gre za pridobitno dejavnost, se tako delo lahko obravnava celo kot izkoriščanje otroka!

V: Poleg vrednot dela, odgovornosti in poštenja, ki jih zagovarjate, pa vendar ne moremo mimo svobode, ki je prav

tako zelo pomembna vrednota. Kje je znotraj teh pravil mesto zanj? Kaj bi odgovorili staršem, ki ne želijo obremenjevati svojih otrok z opravili in dolžnostmi, ki se jim zdi pomembnejše, da otrok svobodno ustvarja, se igra, ne pa, da čisti čevlje in pospravlja?

JUHANT: Starši imajo tri želje: da bi bil otrok zdrav, da bi bil srečen in da bi bil uspešen. Kar se uspešnosti tiče, naj si starši zastavijo samo eno vprašanje: bo otrok postal uspešen tako, da bo delal samo stvari, ki so mu všeč? Je to res pot do njegovega uspeha? Če se staršem zdi, da je to prava pot, da deluje, potem pravim, dajte, to je vaš otrok. Se mi pa zdi ena bistvenih težav v tem, da se starši predvsem zaskrbljeno sprašujejo, kako bodo otroka spravili v najboljše šole, ne razmišljajo pa o tem, kako ga bodo vzgajali. Kaj lahko se jim zgodi, da bodo imeli doma visoko izobraženega bumbarja, ki pa v resnici ni sposoben, ker nima zgrajenega osebnega odnosa. Ne pozna olike, ker se ne zna ozirati na druge ljudi. Ves čas je bilo namreč vse podrejeno njemu, on je bil vedno na prvem mestu. Danes se zelo pogosto dogaja, da je človek lahko zelo izobražen, ni pa vzgojen. Kajti sama izobrazba ni dovolj.

»Kar se uspešnosti tiče, naj se starši vprašajo: bo otrok postal uspešen tako, da bo delal samo stvari, ki so mu všeč?«

V: Res pa je, da staršem danes za vzgojo pogosto zmanjkuje časa. Kaj bi svetovali zelo zaposlenim staršem?

JUHANT: Najpomembnejši je stik. Pristen stik. Nič ne pomaga, če mama še tako krasno in dosledno odreja naloge, če ni stika. To ne pomeni vedno, da se morate z otrokom usesti za mizo in se pogovarjati. To je možno tudi, ko se kaj dogaja, ko ste sredi opravil. Star, kmečki način vzgoje se je imenoval »vzgoja v razoru«, se pravi na polju, med delom. Če je delo ročno, dovolj preprosto, če, reci-

mo, otrok nabira sadje, lupi krompir, ga reže na koščke ali kaj podobnega, se lahko med tem pogovarjata. Otrok med delom tudi ne more vzdrževati vseh filtrov, vseh zaščitnih mrež, ki jih ima sicer razprostrte. Med delom se ga pogovor zato bolj neposredno dotakne. Takrat otrok bolj odprto prisluhne, roke so zaposlene, ušesa pozorna, srce odprto.

V: Poleg pomanjkanja časa se zdi, da otroke danes zelo pestijo tudi velika pričakovanja staršev. Skoraj od vseh se pričakuje vsaj visokošolska izobrazba. Slovenci imamo recimo zelo visok odstotek študentov ...

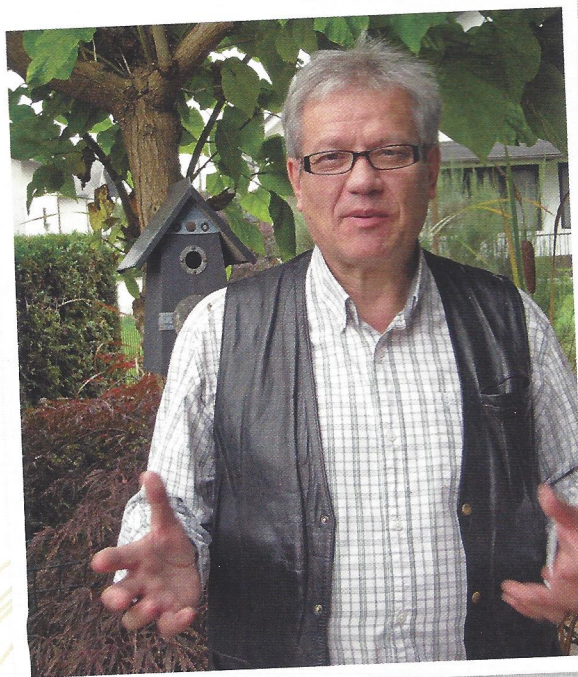
JUHANT: Skozi zgodovino smo Slovenci dokazali, da smo zelo bister narod. Sicer nimam občutka, da bi se to ta hip kazalo na testih inteligence, a če pogledamo zgodovino izumov, načine, kako smo reševali probleme, pa število umetnikov, znanstvenikov in vrhunskih športnikov v individualnih športih, daleč presegamo povprečje. Trdno sem prepričan, da smo kot narod nadpovprečno sposobni. Seveda si vsak starš želi, da bi bil tudi njegov otrok tak. Na žalost pa mnogi pozabljajo, da nadarjenost otroka prinaša tudi velike odgovornosti. Preprost primer: večina staršev se bo najbrž strinjala, da je naša smučarka Tina Maze za smučanje zelo nadarjena. Ampak, ali ona zato, ker je tako zelo talentirana, trenira več ali manj?

V: Gotovo več ...

JUHANT: Torej: če imate otroka, ki je nadarjen, ki dosega odličen uspeh, to nikakor ne pomeni, da lahko neha delati! Starši pogosto sklepajo, da je njihov otrok tako zelo nadarjen, da se mu ni treba truditi. Seveda je otrok bister, saj je pogruntal, kako priti najlažje do najboljših ocen, a težava je pogosto v tem, da je sposoben mnogo več, pa mu tega ni treba pokazati, ni se mu treba truditi. Otroku je treba nalogati vedno toliko, da se mora potruditi. Tako bo tudi skozi delo in trud ugotovil, kaj ga res zanima.

V: Kje pa se moramo starši ustaviti in prepustiti vajeti otroku? Katera področja naj bi urejal otrok sam?

JUHANT: Otrok naj sam ureja vse malenkosti, vse drobne nesporazume, obveznosti in odnose, v katerih ni trajna žrtev različnih oblik nasilja. Če na primer v drugem razredu pride punčka domov in mami potoži, da ji je sošolka pokazala jezik, naj zato mama še ne kliče druge mame. Starši naj se v take malenkosti ne vtikajo, otroci se morajo sami naučiti reševati lastne probleme.

»Temelj sreče so obveznosti, ki jih sprejmeš in nato odgovorno opraviš. Otroci so še posebej srečni, če jim zaupamo naloge, ki sicer pripadajo odraslim.«

V: Koliko pa se lahko vmešavamo pri otrokovi izbiri prijateljev? Kaj storiti, recimo, če se nam zdi družba ali prijatelj, ki ga je izbral otrok, neprimerna?

JUHANT: Že v vrtcu se pokaže, kdo bo vodil in kdo bo voden. Če starše pri tem kaj moti, morajo otroke opremiti z določenimi sposobnostmi. Povedati jim je treba, da se lahko odločajo sami, da lahko prijatelju ali vrstniku rečejo ne, če se z nečim ne strinjajo. Otrok mora sam razčistiti, ali bo za ceno takega »prijateljstva« potlačil svoj ponos in ob tem trpel ali bo izbral drugo možnost. Otroci se naj čim prej pričnejo postavljati na lastne noge. Pomembno je, da jim omogočimo in predvsem pokažemo to, da imajo izbiro.

V: Zakaj se starši potem še vedno tako zelo bojimo otrokovih napak?

JUHANT: Bojimo se, da bo prizadet. Dejstvo pa je, da otrok preprosto mora doživeti lastne napake. Iz starševskih se ne bo kaj prida naučil.

V: Kot bi ga želeli obvarovati pred nekaterimi izkušnjami ...

JUHANT: Otroci morajo mnogo stvari doživeti sami, preprosto morajo dobiti nove izkušnje. Tu ne gre samo za napake, gre preprosto za nove stvari. Starši naj jih pospremijo ali pa samo spodbujajo v nabiranju teh izkušenj. Če

vam otrok recimo neki večer predlaga, da bi šla v temi na igrišče, saj ga zanima, kako je tam ponoči – zakaj mu ne bi ustregli? Zakaj bi ga raje držali doma, da gleda risanke? Seveda vedno ne gre, včasih, med tednom, je treba naslednji dan zgodaj vstati, pa vendar. Tu in tam se je treba prepustiti takšnim pobudam in izkusiti nove stvari. Tudi starši se boste ob tem zabavali. Otrok mora ven, mora videti razliko med podnevi in ponoči, mora zaznati razliko med hrupom in tišino, gnečo in mirom ... Gre za zelo dragoceno znanje, izkušnjo.

V: *Številni strokovnjaki opozarjajo na to, da je vse manj proste igre. Otroci se družijo v nadzorovanih okoljih, vozimo jih na organizirane dejavnosti ... Najbrž je na podežlju več možnosti za bolj svobodno igranje. Kaj bi svetovali družinam v mestih?*

JUHANT: Dajte otroku proste roke v parkih in na igriščih. Naj se skrivajo, skočijo za drevo, brez panike, če jih nimate nenehno na očeh. Starši imajo sicer na igriščih pogosto občutek, da se nič ne dogaja, da otroci samo malo divjajo sem ter tja. To ni res, kajti otroci se takrat igrajo zelo zapletene igre. Ugotavljajo, kaj je prav in kaj ne, spoznavajo posledice lastnih dejanj, ugotavljajo na primer, kaj se zgodi, če se predobro skriješ, pa te nehajo iskati. Otroci skozi takšne izkušnje spoznavajo pravila igre, pravila življenja, deležni so zelo dragocenih socialnih izkušenj. Zato naj se starši na igriščih ne vmešavajo preveč v igro.

V: *Če ostaneva še malo pri raziskovanju: velik pomen pripisujete t. i. doživljajski vzgoji. Ta zagovarja konkretne izkušnje, na primer v raziskovanju narave (izdelavo preproste orodja iz palice, kurjenje ognja ...), odkrivanje čisto praktičnih reči (kaj se skriva v budilki ali kakšnem drugem stroju). Zakaj so te reči tako pomembne?*

JUHANT: Otrok ob tem raziskuje neznano. Ne samo, da brska po nečem neznanem, brska tudi po neznanih občutkih. Tako si pridobiva dragocene izkušnje. Podobno je s pravljičami. Tam deluje podoben mehanizem: otroci isto pravljičico poslušajo znova in znova. Da jo lahko proučijo iz različnih vidikov. Samo tako se lahko otrok vživi in predela tudi napačnega junaka.

Otroci morajo skozi ta raziskovanja razčistiti veliko stvari. Saj tudi odrasli ne moremo stvari postaviti vedno v eno samo perspektivo. Ker je ni vedno. Če vzamemo omenjeni primer: če starši ne gredo z otroki zvečer ven ali kaj podobnega, če ne raziskujejo z njimi ali pa jih vsaj ne spodbujajo, lahko ostane veliko neraziskanih področij.

Kar je velika škoda. Danes je tega res vse manj. Ne gredo ponoči ven, ne raziskujejo jam, kotanj v gozdu, nikoli jih ni zmočil dež, niso bili bosí v snegu ...

V: *Pogosto se raje udobno namestimo pred televizorjem, računalnikom, tablico ... Kakšno je vaše mnenje o tej tehnologiji oziroma kdaj je čas, da otroke seznanimo z njo?*

JUHANT: Moje mnenje je, da je vse, kar ima baterije, nekje do tretjega razreda za otroka slabo. Izjema bi bila edino budilka. Računalniška tablica zna ravno toliko, kot je znala nekoč tablica pradedka, na katero je pisal s kreda. Sama po sebi ne zna nič. Če je zadeva res v izobraževalne namene, potem je lahko uporabna, da. Res je, da na televiziji obstaja nekaj oddaj tudi za predšolske otroke, a kaj, ko otroci vse prepogosto gledajo agresivnejše risanke, ki jih vznemirjajo s svojimi zvočnimi in svetlobnimi učinki.

»Otrok naj raziskuje neznano. Ne samo, da s tem dejansko brska po neznanem, ob tem spoznava tudi neznane občutke v njem. Tako pridobiva dragocene izkušnje.«

V: *Torej bi morali to vznemirjenje, ki si ga otroci vsekakor želijo, omogočiti prav z raziskovanjem novega, v naravi, v novih okoljih, s tem, kar ste že omenjali?*

JUHANT: Da! To raziskovanje je lahko zelo napeto, lahko je zelo veliko vznemirjenje! Je pa treba z otrokom doživeti cel proces, od začetka do konca. Po doživetem, ko otrok pride domov, se mora še umiriti, izkušnjo deliti s sorojenci ali še kom, morda bo o tem kaj napisal ali narisal. Skozi to si oddahne od takšne intenzivne izkušnje in je pripravljen za naslednjo dejavnost.

V: Ker so naši bralci predvsem starši, bi vam zastavila še nekaj čisto praktičnih vprašanj. Prvo je, kaj storiti, če otrok, recimo v drugem ali tretjem razredu, noče samostojno delati domačih nalog?

JUHANT: Tu je bolj pod vprašajem vaš odnos do šole. Če vi verjamete, da je šola pomembna, da so naloge važne, potem teh težav ni. Če pa starši otroka opravičujejo, češ da je šola bolj za igranje, če otrok sliši, da starša nista najbolj prepričana o kompetencah učiteljice ... Potem se otroku ne zdi vredno potruditi, ker natanko ve, da starši ne bodo ukrepali.

Starši morajo torej najprej razčistiti, kaj pričakujejo od šole in kaj od otroka. Nato naj z njim oblikujejo strog urnik dela. Eno pomembnejših in zelo pogostih vprašanj pri tem je, ali se staršem zdijo bolj pomembne domače naloge ali trening. Kaj bo rekel oče sinu, ki še ni naredil naloge in se mu mudi na trening? Vztrajati bi moral pri tem, da najprej naredi domačo nalogo, četudi bo zamudil trening! Navadno pa naloga počaka za čas po treningu. A takrat je otrok utrujen, najprej malo počiva, potem se gre umiti, sledi večerja, nato pa je samo še za v posteljo. Kje je tu čas za domačo nalogo?

V: Kako pa otroka ustrezno in vzgojno kaznujemo?

JUHANT: Za kazen lahko uporabimo odvzem nekega privilegija. To je neka posebna pravica, za katero otrok navadno misli, da je njegova temeljna pravica, a to ni. Lahko mu vzamete kakšno igračo. Tudi televizor, tablica, računalnik, prenosni telefon – nič od tega otroku ne pripada, čeprav on tako misli. Je pa treba stvari odvzeti na pravi način. Primer: otrok pride iz šole s slabo oceno. Starši določijo kazen, deset dni brez računalnika. Otrok se bo takoj pričel pritoževati, češ, kakšna krivica se mu dogaja. Poskusite drugače: povejte mu, da je zaradi slabe ocene ob računalnik. Koliko časa? Dokler ne bo popravil ocene. Namesto nerganja in pritožb se bo v tem primeru otrok raje takoj lotil dela, da bo ocena čim prej popravljena.

V: Pogosto poudarjate še eno pomembno vlogo, ki naj bi jo v življenju otrok odigrali starši: otroka naj bi pripravili na spremembe, ki ga čakajo v življenju.

JUHANT: Da. In do tega otrok spet pride samo skozi osebne izkušnje. In skozi spoštovanje in izpolnjevanje dolžnosti, opravljanje dela. Vidim pa veliko željo pri starših, da bi jim pomagali v tem. Res pa je, da imajo za to na voljo veliko različnih informacij. Pogosto zato naredijo tisto, kar jim v nekem trenutku najbolj ustreza po tisti nji-

hovi čisto človeški, tudi malo sebični plati ... Ko so utrujeni, od otrok ne zahtevajo veliko. Takrat so pogosto tudi prepričani, da šole zahtevajo preveč. Že v prvih razredih ne podpirajo šole v tem, da otroka obremeni, da se mora truditi, hkrati pa si zanj kasneje želijo najboljših, najzahtevnejših šol. To dvojje ne gre skupaj!

V: Pa sva spet pri delu, ki je temelj za srečo in zadovoljstvo ...

JUHANT: Da, vračava se na začetek najinega pogovora, k bistvu. Otroke je treba samo voditi k delu in jim zaupati. V želji delati, predvsem dobro delati, se skriva sreča.

Zelo se veselim projekta, ki ga bomo izvedli v začetku prihodnjega leta na osnovni šoli v Brežicah. Tam bodo otroci čisto sami – v varnem, nadzorovanem okolju – postavili pravo montažno hišo. Si predstavljate, kakšen projekt je to zanje? Naloge bodo strogo razdeljene, eni bodo poskrbeli za temelje, drugi za stene, pa za vodovod, eni bodo krovci in tako dalje. S tem se bodo učili discipline, timskega dela, pa potrpežljivosti, sodelovanja, komunikacije ... To bo enkratna izkušnja. In kaj bo najlepše? Izrazi na njihovih obrazih, ko bo delo opravljeno. Starši pa bodo tudi žareli od ponosa. In ne pozabite, da jim bomo zaupali odgovorno delo, ki ga sicer opravljajo odrasli. Delo mora biti dovolj težko, mora biti izziv. V tem je ključ do sreče. ●

»Otroke je treba samo voditi k delu in jim zaupati. V želji delati, predvsem dobro delati, se skriva sreča.«